

Universiteit Utrecht

Autonomie bij topsporters

**Explorerend kwalitatief onderzoek naar de ervaringen en waardering van topsporters
met een A-status.**

Universiteit Utrecht

Cursus: Thesis Pedagogische Wetenschappen (200600042)

Beoordelaar: Dr. Paul Baar

Tweede beoordelaar: Dr. Johannes Noordstar

Studenten: Femke Wackers (5852609) en Jade Oostrom (5747155)

Datum: 07-07-2017

Abstract

Recently problematic experiences of athletes received media attention, such the case of a gymnast who was not allowed to represent for his country at the Olympics. These issues often seem to be related to the athlete not experiencing autonomy. This research aims to gain insight into the experienced autonomy from top athletes with an A-status in the different phases of their talent development. Seventeen top athletes who are all practicing an individual sport participated, of whom twelve filled in a survey and five were interviewed in depth. The results imply that the degree of autonomy that the athletes desire differs per phase of talent development. The extent to which athletes experienced autonomy did not always match their desire for autonomy in the particular phases. Strikingly, when the athletes desired autonomy most, they experienced it least. The implication of this research was to gain awareness with trainers, sports clubs and sports associations about athletes' need for autonomy in their sports. For further research it is important to gain more insight into the perception of all other stakeholders regarding the experienced autonomy by top athletes. It is recommended that trainers encourage athletes to develop their self-regulatory skills, which can ultimately improve their performance. This includes both the athlete's need to develop himself and gain more autonomy as well as the need of the trainer who wants the athlete to perform. Ultimately, this could lead to more tailor-made and demand-oriented coaching.

Keywords: autonomy, relatedness, competence, self-determination theory, sport, top athletes.

Autonomie bij topsporters

Sport heeft de laatste jaren in de Nederlandse samenleving een prominente plaats ingenomen. Er is zelfs een toename in sportdeelname te zien (Van den Dool, 2015). Deze toename wordt vaak toegejuicht, omdat aan sportdeelname verschillende waarden worden toegekend. Zo zou het een gedeeltelijke oplossing kunnen zijn voor maatschappelijke opvoedingsvraagstukken, zou het verschillende pedagogische en sociale waarden kunnen hebben en zou het de positieve ontwikkeling van fysieke en psychologische karakteristieken kunnen bevorderen (Baar & Wubbels, 2013; Elling, 2004; Knoppers, 2006; Weiss, 1995).

Sport wordt zelfs gezien als één van de belangrijkste fenomenen in de samenleving met een democratiserend, opvoedend en zelforganiserend karakter (Buisman, 2004). In hoeverre wordt dit karakter ook daadwerkelijk doorgevoerd?

Recent zorgde het nieuwsitem over een jongetje dat niet meer mocht voetballen bij zijn voetbalvereniging, omdat hij te weinig lootjes verkocht had, voor veel opspraak (Jaspers, 2017). Ook het verhaal van judoka Juul Franssen, die van haar judobond niet meer mee mag

doen aan internationale wedstrijden en trainingsstages kwam uitgebreid in het nieuws. (Peters, 2017). In deze voorbeelden hebben de sporters weinig invloed op het verloop van hun sportbeoefening. De belangen van de sporter schijnen niet overeen te komen met die van de sport. Volgens Coakley (2007) en Crum (1992) wordt deze invloed duidelijk wanneer je kijkt naar het verschil in formeel en informeel sporten. Het formele sporten wordt voornamelijk gereguleerd door één dominant persoon, vaak de trainer, en daarbij ligt de nadruk voornamelijk op de competitie en het wedstrijdelement. Bij het informele sporten, gereguleerd door de sporter zelf, staat persoonlijke ontwikkeling en vriendschap centraal. Uit onderzoek blijkt dat de mogelijkheid om het spel zelf te reguleren een positief effect heeft op de motivatie van de sporter (Coakley, 2007). In het huidige onderzoek wordt getracht meer inzicht in deze verschillen te krijgen.

Om het onderzoek af te bakenen is er gekozen om als eerste te bekijken in hoeverre individuele topsporters autonomie ervaren en waarderen tijdens hun sportbeoefening. Autonomie wordt namelijk in de literatuur geassocieerd met persoonlijke ontwikkeling en zelfverantwoordelijkheid. Dit kan gekoppeld worden aan de inspraak die de sporter in zijn of haar sportbeoefening kan hebben en staat tevens in relatie met de andere basisbehoeften *competentie* en *sociale verbondenheid* volgens Deci en Ryan (2000). Daarnaast bereikt slechts één tot twee procent van de sporters in Nederland het topsportniveau (Jonker, 2011). Deze groep is continu bezig met de sport en wordt gefaciliteerd met extra trainingsfaciliteiten, hoog gecertificeerde trainers, medische supervisie en speciale voorzieningen op school (Jonker, Elferink-Gemser, Toerin, & Visscher, 2010; NOC*NSF, 2015). Sporters worden in dit onderzoek als topsporters gezien wanneer zij een A-status van het NOC*NSF (Nederlands Olympisch Comité*Nationale Sport Federatie) hebben gekregen.

De algemene doelstelling van dit onderzoek is dan ook het verkrijgen van inzicht in de ervaring en waardering van autonomie door topsporters met een A-status in de verschillende fasen van hun talentontwikkeling. Op deze manier wordt er gekeken hoe autonomie zich manifesteert in de topsport en of er met de uitkomsten uiteindelijk aandachtspunten geformuleerd kunnen worden voor de opzet en de inhoud van de jeugdsportopleidingen en trainersopleidingen in Nederland. Zo kunnen zij beter tegemoetkomen aan de behoeften van de huidige topsporters zodat deze zich in pedagogische zin optimaal in hun sport kunnen ontwikkelen en wellicht ook tot een betere kwaliteit komen van de sportbeoefening. Volgens Eitzen (1999) moet namelijk de vraag naar de mogelijkheden van opvoeding in en door sport altijd gezien worden tegen de specifieke achtergrond van de context waarbinnen wordt gesport.

De onderzoeksvraag die uit bovenstaande probleemstelling voortvloeit luidt als volgt: Hoe ervaren en waarderen topsporters met een A-status autonomie tijdens de verschillende fasen van hun talentontwikkeling? Kijkend naar de literatuur wordt er verwacht dat tussen de verschillende takken van sport een verschillende mate van aanwezigheid van autonomie door de sporters wordt ervaren. Dit heeft te maken met de fase van de talentontwikkeling van Bloom (1985) waar de sporter zich op dat moment in bevindt. Hierin spelen de basisbehoeften volgens Deci en Ryan (2000) ook een rol en er wordt verwacht dat hier, naarmate de sportloopbaan vordert, een verschuiving in te zien zal zijn.

Theoretisch kader

De eerste onderzoeksvraag luidt: wat is de feitelijke sportloopbaan van de topsporters met betrekking tot de verschillende fasen van talentontwikkeling? In hoeverre de sporter zich zelfstandig kan ontwikkelen in de sport hangt samen met de invloed van de sporter zelf, trainer, ouders, peers en sportverenigingen (Boonstra & Hermsen, 2010; Buisman, 2004). De hoeveelheid invloed kan verschillen per fase van talentontwikkeling waar de sporter zich in bevindt. Volgens Bloom (1985) zijn er drie fasen in de talentontwikkeling, namelijk: early years, ook wel de oriëntatiefase genoemd en periode van basisschoolleeftijd, middle years, ook wel de specificatiefase genoemd en periode van voortgezet onderwijs, en de later years, ook wel de perfectiefase genoemd en periode van hoger onderwijs.

Onderzoek door de English Sports Council (1997) wees uit dat op welke precieze leeftijd de sporter zich in een van de fasen bevindt per tak van sport kan verschillen. Zo is het doorlopen van de fasen voor zwemmers en judoka's relatief gelijk en beginnen zij al rond hun zevende jaar met de sport. rugbyers en roeiers beginnen veel later met hun sport (rond hun vijftiende jaar), doorlopen de fasen op een latere leeftijd, maar komen wel sneller tot een topsportniveau (Van Rossum, 2011). Verder wordt elke fase gekenmerkt door een speciale werkhouding van de sporter en een specifieke rol van ouders en trainer (Van Rossum, 1992; Van Rossum, 2005).

In de eerste fase, de oriëntatiefase, wordt de sporter vooral positief gemotiveerd en geënthousiasmeerd door de trainer en zijn ouders meestal actief betrokken. Zij spelen een belangrijke rol in de eerste jaren van talentontwikkeling. Het beleven en behouden van plezier in sport is namelijk een proces waarin begeleiders van kinderen een belangrijke rol spelen en waarin zij uitval van talent voorkomen (Carroll & Loumidis, 2001; Durand-Bush & Salmela, 2001; Weiss, 1995). De oriëntatiefase is dus voornamelijk een inleiding in de sport en een kennismaking met het eigen talent (Régnier, Salmela & Russell, 1993).

In de tweede fase, de specificatiefase, blijven de ouders actief betrokken, zorgen ze voor emotionele steun en geeft de trainer veel sturing en verwacht hij een sterke discipline van de sporter. Deze fase staat tevens in het teken van de ontwikkeling van het eigen talent (Régnier et al., 1993). De sporter besteedt het merendeel van zijn tijd aan het talentgebied. Dit is een prioriteit geworden (Van Rossum, 1992).

In de derde fase, de perfectiefase, verschuift de rol van de ouders meer naar de sporter zelf en krijgt hij steeds meer de mogelijkheid om zich zelfstandig te ontwikkelen. Dit betekent niet dat de sporter volledig zelfstandig aan de slag gaat, want in deze fase is hij wel nog altijd afhankelijk van de trainer (Van Rossum, 1992). Deze fase staat in het teken van de verfijning en het beheersen van de sport (Régnier et al., 1993). Na de perfectiefase kan de topsporter in de transitiefase komen (Bloom, 1985; Lavalée & Wylleman, 2004). Deze fase is een overgang tussen de perfectiefase en de exit-fase en bereidt de sporter voor op het stoppen met de topsport.

De exit-fase wordt door de sporter bereikt wanneer deze met zijn sport stopt op een bepaald niveau en/of definitief stopt. Er wordt verwacht dat uit de analyse naar voren komt dat de feitelijke sportloopbaan van de respondenten redelijk parallel loopt met de fasen die Bloom (1985) beschreven heeft, maar dat er wel verschillen zijn tussen de verschillende takken van sport zoals in het onderzoek van de English Council Sports (1997) naar voren kwam.

Om een helder beeld te krijgen over de ervaring van autonomie door de respondenten in dit onderzoek is de tweede onderzoeksvraag opgesteld: hoe ervaren de topsporters autonomie tijdens hun sportbeoefening? Het woord autonomie is afgeleid van het Griekse “autos” (zelf) en nomos (regel) (Metaal, 1992). In de literatuur worden aan het concept autonomie verschillende kenmerken toegekend, namelijk: zelfcontrole en onafhankelijkheid (Metaal, 1992), maar ook zelfverantwoordelijke zelfbepaling (Langeveld, 1979). Volgens Metaal (1992) is een voorwaarde voor het bereiken van deze begrippen dat het individu in staat is tot efficiënte interactie met zijn omgeving. Drijfveren voor de sport zijn het behalen van successen, het hebben van plezier en de betrokkenheid van teamgenoten en omgeving (Stegeman, 2007). Het behalen van successen en het ervaren van een bepaalde mate van zelfcontrole hebben een wisselwerking op elkaar. Deze wisselwerking zorgt ervoor dat de competentiebeleving en hierdoor ook het zelfvertrouwen, de zelfwaardering en het plezier van de sporter groeien (Hilhorst, Van Veldhoven, Jacobs, Theeboom, & Steenbergen, 2014).

Studies laten zien dat de behoefte autonomie tevens in verband staat met de intrinsieke motivatie van jeugd in de sport (Grolnick, Deci, & Ryan, 1997). Een sporter die het gevoel

heeft zelf ertoe bij te hebben gedragen als iets lukt, oftewel zich competent voelt, zal een grotere motivatie hebben om zichzelf verder te ontwikkelen (Coakley, 2007; Weiss, 1995). Autonomie is dus belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen en jeugdigen en kan wellicht tot een kwalitatief betere sport en betere prestaties leiden (Hilhorst et al., 2014; Van den Broeck, Vansteenkiste, de Witte, Lens, & Andriessen, 2009).

In dit onderzoek wordt verwacht dat jonge sporters minder behoefte aan autonomie hebben en meer gebaat zijn bij de structuur die ouders en trainers geven (Carroll & Loumidis, 2001; Durand-Bush & Salmela, 2001; Weiss, 1995). Hierbij gaat het vooral om de ervaring in de oriëntatiefase. Naarmate de sporter in de specificatiefase en perfectiefase komt en dus ook ouder is, wordt er een verschuiving in die behoefte verwacht, maar zal de sporter nog steeds afhankelijk van de trainer blijven (Van Rossum, 1992). Er wordt daardoor verwacht dat behoefte aan autonomie van de sporter niet volledig vervuld zal worden.

De derde onderzoeksvraag luidt: hoe is de relatie tussen de basisbehoeften autonomie, sociale verbondenheid en competentie? Deci en Ryan (2000) omschrijven in hun zelfdeterminatietheorie *autonomie*, *sociale verbondenheid* en *competentie* als de drie basisbehoeften die essentieel zijn om de natuurlijke neiging tot groei en integratie te ondersteunen. De behoefte aan de aanwezigheid van deze basisbehoeften zal per fase waarin het kind zich bevindt verschillen (Langeveld, 1979).

Verder is de aanwezigheid van deze drie behoeften volgens Deci en Ryan (2000) van belang voor de sociale ontwikkeling en het persoonlijke welzijn. Butt (1987) sluit hierop aan en stelt dat sporters een aantal essentiële ingrediënten nodig hebben om zich te kunnen ontwikkelen. Deze ingrediënten zijn als volgt: een gezonde relatie met ouders, een unieke relatie met de trainer en vertrouwen hebben in jezelf als sporter. Het is daarom volgens Jacobs en Luderus (2013) de taak van pedagogische instellingen dat zij hierop aansluiten en zorgen dat jongeren zich daardoor zo optimaal kunnen ontwikkelen.

Onder competentie worden de mogelijkheden van de sporter verstaan zoals de omgeving van de sporter daar tegenaan kijkt en hij deze zelf ziet (Weiss, 1995). Wanneer sporters zich competent voelen dan houdt dat volgens Van den Broeck et al. (2009) in dat ze vertrouwen en plezier hebben in hun eigen kunnen. Om het proces naar een sterk gevoel van competentie goed te laten verlopen is het van belang dat sporters zich bewust zijn van hun sportieve vaardigheden en doelen hebben die gericht zijn op het uitbouwen van deze vaardigheden (Hilhorst et al., 2014).

In de fasen van talentontwikkeling die Bloom (1985) beschrijft is te zien dat die bewustwording geleidelijk verloopt. Hij is nog minimaal in de oriëntatiefase, maar op het

moment dat er een overgang plaatsvindt van de oriëntatiefase naar de specificatiefase komt deze bewustwording steeds verder op gang waarna deze in de perfectiefase een hoogtepunt bereikt (Van Rossum, 2005). In de transitiefase is deze bewustwording er nog steeds, maar ervaren de topsporters een knelpunt hierin door de overgang naar de exit-fase (NOC*NSF, 2015).

Sociale verbondenheid zegt iets over sporters ten opzichte van een grotere sociale omgeving (Deci & Ryan, 2000). Dit kunnen ouders, peers, trainers of sportverenigingen zijn (Boonstra & Hermsen, 2010; Buisman, 2004). Volgens Williams (2009) is het welbekend dat trainers een kritieke rol spelen in de ontwikkeling van sporters. Het ideaalbeeld van de taken van een trainer is dat hij een omgeving creëert waarin de sporters plezier kunnen hebben, zeer gemotiveerd zijn, zichzelf willen verbeteren en maximale inzet geven. Hij heeft daarbij een goede relatie met de sporter zodat zij ook eerder naar hem zullen luisteren wanneer hij dat van hen vraagt (Smith & Smoll, 2001; Van Rossum, 2005).

Naast de coach spelen de ouders ook een belangrijke rol in het leven van de sporter. Wanneer ouders betrokken worden in de sportloopbaan van hun kind dan kan dit ervoor zorgen dat families dichter bij elkaar komen en de sportbeleving vergroot wordt (Smith, Zane, Smoll & Coppel, 1983). Williams (2009) noemt het ook wel de “athletic triangle” tussen ouders, sporter en trainer. Deze kan erg belangrijk zijn voor de succesbeleving in de sport wat tevens aansluit op de basisbehoefte competentie.

In dit onderzoek wordt verwacht dat niet alleen de drie basisbehoeften met elkaar in relatie staan. Volgens Stevens (2004) is er namelijk een wisselwerking tussen de drie basisbehoeften nodig om tot een optimale ontwikkeling te komen. Hierbij is de verwachting dat de invulling van de basisbehoeften per fase van talentontwikkeling verschilt en dat sporters hier ook steeds andere eisen aan stellen. Daarnaast wordt er verwacht dat bij topsporters vooral de behoefte aan autonomie en sociale verbondenheid in het geding komt. Dit zal in de transitiefase naar voren kunnen komen, doordat sporters door hun intensieve invulling van de sport nog nauwelijks maatschappelijke aansluiting hebben wat vervolgens problematische gevolgen kan hebben (Van Vucht, 2010).

Methode

Type onderzoek

In dit onderzoek werd de ervaring en waardering van topsporters ten aanzien van autonomie in hun sportbeoefening onderzocht door middel van kwalitatief explorierend onderzoek. Het grootste doel van dit soort onderzoek is om de onderzoeksproblemen in of van personen, situaties en gebeurtenissen te beschrijven naar aard en eigenschappen (Baar, 2002;

Baarda, De Goede & Teunissen, 2009). Dit onderzoek een verkennend karakter en werd er gebruik gemaakt van een open werkwijze. De bevestigingen en de antwoorden waren vrij en kwamen voornamelijk voort uit het verhaal van de respondenten. Zij kregen zo de kans om betekenis te verlenen aan hun ervaring van autonomie in de sport. Dit betekent dat naast dat het onderzoek een open en verkennend karakter heeft, ook sensemaking centraal staat en de narratieve benaderingswijze. Deze werkwijzen sluiten aan bij exploratief onderzoek (Baarda et al., 2009).

Respondenten

Dit onderzoek richtte zich op topsporters. Dit konden topsporters zijn die momenteel actief zijn in de topsport, maar ook topsporters die gestopt zijn en terugkeken op hun sportloopbaan. In dit onderzoek worden sporters als topsporters gezien wanneer zij een A-status van het NOC*NSF (Nederlands Olympisch Comité*Nationale Sport Federatie) hebben gekregen. Om het onderzoek zo goed mogelijk te kunnen generaliseren en het valide en betrouwbaar te maken, is er gekozen om het onderzoek op individuele topsporters te richten. Hierin is er ook gekeken naar verschillende takken van sport, zodat er een zo breed mogelijk beeld van autonomie in de topsport kan ontstaan. De respondenten zijn verkregen door middel van de sneeuwbal methode (Baarda et al., 2009). Er werden sporters benaderd vanuit de eigen kennissenkring, via andere topsporters en via een middelbare school met een topsportklas. De respondenten waren als volgt: twaalf leerlingen uit de topsportklas (vier jongens en acht meisjes), één oud-Olympisch zwemster, één turnster, één schaatsster en twee judoka's. De respondenten binnen de topsportklas zijn gevonden op basis van beschikbaarheid. De leeftijd van de respondenten bevond zich tussen de 12 en 37 jaar. Hiermee werd er gestreefd naar inhoudelijke generalisatie, dit wil zeggen dat de resultaten van het onderzoek overdraagbaar zijn op vergelijkbare of overeenkomstige respondenten (Baarda et al., 2009).

Instrumenten

Open interviews Om inzicht te krijgen in de ervaringen van topsporters ten aanzien van autonomie in hun sportbeoefening werd er gebruik gemaakt van open interviews. De vragen werden niet volledig gestructureerd, zodat er voldoende ruimte was om belevingen, ideeën en opvattingen van de topsporters ten aanzien van autonomie te achterhalen (Baarda et al., 2009). De start van het interview begon met de introductie van het onderwerp. Hierin werd uitgelegd dat er vanuit de Universiteit Utrecht een onderzoek werd gedaan naar de ervaring van topsporters ten aanzien van autonomie in hun sportbeoefening. Ook werd het doel van het onderzoek uitgelegd. Tijdens het interview werd er gebruik gemaakt van een topiclijst. In deze topiclijst stonden een aantal vragen waar het interview uit kon voortvloeien, maar deze

was niet volledig gestructureerd. Dit gaf de ruimte voor de interviewer om te vragen naar verheldering bij onduidelijke antwoorden. Om de betrouwbaarheid te vergroten werd de inbreng van de respondenten regelmatig samengevat en werden de belangrijkste gebeurtenissen verwerkt in een levenslijn (Baar & Wubbels, 2013). In de levenslijn werden ook de fasen van de talentontwikkeling van Bloom (1985) verwerkt. De topiclijst bestond uit de volgende hoofdonderwerpen: (1) sportloopbaan/ levenslijn (bv. Op welke leeftijd ben je begonnen met deze sport? Waarom heb je voor deze tak van sport gekozen?); (2) Relatie (ouders, trainer, vrienden) (bv. Welke rol namen je ouders in tijdens je sportloopbaan?); (3) Autonomie in je sportbeoefening (bv. Heb je in je sportbeoefening autonomie ervaren?); (4) Competentie (bv. Welke presentaties heb je tot nu behaald? Wat zijn jouw drijfveren voor het beoefenen van de sport?). Deze hoofdonderwerpen sluiten tevens aan bij de drie onderzoeksvragen in dit onderzoek.

Enquêtes Naast open interviews is er gebruik gemaakt van enquêtes. Deze enquêtes werden opgesteld aan de hand van de topiclijsten die gebruikt werden voor de interviews. De vragen waren zo opgesteld dat de respondenten de ruimte hadden om uitgebreid en helder hun eigen ervaringen met betrekking tot autonomie in de sportbeoefening te beschrijven. De enquêtes werden los van de interviews afgenomen. De respondenten die de enquêtes hebben ingevuld waren de leerlingen uit de topsportklas. Er is gekozen om deze leerlingen enquêtes in te laten vullen, omdat deze meer gestructureerd zijn dan de open interviews en de leerlingen daardoor een houvast hadden tijdens het invullen. De resultaten van de enquêtes vulden de resultaten van de open interviews aan. Er werden soortgelijke vragen in de interviews gesteld, waardoor de resultaten tijdens de analyse samengenomen konden worden. Doordat er gebruik werd gemaakt van enquêtes konden er meer respondenten benaderd worden, waardoor de externe validiteit van het onderzoek vergroot werd.

Procedure

Allereerst werden de coördinatoren van de topsportklas geïnformeerd over het doel en de procedure van het onderzoek. Deze coördinatoren hebben vervolgens dertien respondenten geselecteerd op basis van geslacht, tak van sport, individuele sport en topsportstatus. De geselecteerde respondenten en hun ouders werden om toestemming gevraagd voor deelname aan het onderzoek. Bij hen zijn uiteindelijk enquêtes afgenomen. Deze enquêtes vonden plaats in een gereserveerd klaslokaal. In het lokaal vulden alle dertien respondenten de enquêtes tegelijk en zelfstandig in. Hier hadden zij ongeveer een uur de tijd voor. Wanneer de respondenten vragen hadden over de enquête dan konden zij dit aan een van de onderzoekers vragen. Voorafgaand aan het invullen van de enquêtes werden een aantal standaard zaken

vermeld, zoals het doel van de enquêtes en het waarborgen van de anonimiteit. Voor het waarborgen van deze anonimiteit werden de enquêtes alleen door de onderzoekers ingezien.

Voor het plannen van de interviews werden de respondenten via mail of telefonisch benaderd. Deze respondenten waren door de onderzoekers geselecteerd op basis van geslacht, tak van sport, individuele sport en topsportstatus. Doordat deze respondenten ouder dan 16 jaar waren, werd er alleen aan henzelf om toestemming gevraagd voor deelname aan het onderzoek. Verder werden de interviews individueel door dezelfde interviewers afgenomen in een afgesloten ruimte bij de respondenten thuis of een plek die zijzelf hadden aangewezen. Voorafgaand aan het interview werden standaard zaken vermeld, zoals het waarborgen van de anonimiteit, het doel van het interview en er werd toestemming gevraagd het maken van opnames. De interviews duurden gemiddeld 60 minuten. De namen en andere gegevens van de respondenten werden geanonimiseerd waardoor de privacy werd gewaarborgd. Het maken van audio-opnames zorgde ervoor dat de resultaten exact verwerkt konden worden waardoor de betrouwbaarheid werd vergroot (Baarda et al., 2009). Elk interview werd achteraf verbatim uitgeschreven zodat uiteindelijk alle verzamelde data kwalitatief geanalyseerd kon worden.

Analyse

De gegevens van zowel de enquêtes als de interviews werden aan de hand van de inductieve analyse methoden van Baarda (2010) en Boeije (2010) geanalyseerd. De uitspraken werden systematisch vergeleken en er werd vervolgens per onderzoeksvraag tot een ordening in kernlabels gekomen. Op deze manier werd het inhoudelijke rendement van de kwalitatieve analyse weergegeven en konden de gegevens op een objectieve wijze geanalyseerd worden. De relevante informatie werd tijdens de analyse gelabeld waardoor er weinig waardevolle informatie verloren is gegaan. Deze gelabelde informatie werd verder gecodeerd zodat de relevante uitspraken eenvoudig terug te vinden waren. De resultaten van de enquêtes en de interviews werden dus samengenomen in één kwalitatieve analyse. Dit vergrootte de betrouwbaarheid van de analyse en het onderzoek. Om de interne validiteit te waarborgen werden de labels zo dicht mogelijk naar de woorden van de respondent geformuleerd.

Resultaten

In deze resultatensectie worden de belangrijkste bevindingen per fase van talentontwikkeling beschreven. De antwoorden op de drie onderzoeksvragen komen in elke fase terug, maar dan wel specifiek gericht op die fase. Om een gestructureerd overzicht te krijgen worden de kernlabels gebruikt die ontstaan zijn tijdens het analyseren van de resultaten. Deze kernlabels geven per onderzoeksvraag het inhoudelijke rendement weer van

de kwalitatieve analyse en staan cursief in de tekst. Daarnaast worden de kernlabels geïllustreerd door citaten van de respondenten zodat er letterlijk staat wat zij gezegd hebben tijdens de open interviews en de enquêtes. Zo wordt er een betrouwbaar beeld geschetst van hun ervaringen en waarderingen. Deze kwalitatieve studie richtte zich voornamelijk op de aard en kenmerken van de kernlabels.

Oriëntatiefase

Zoals in het theoretisch kader naar voren kwam verschilt het doorlopen van de verschillende fasen van talentontwikkeling per tak van sport. Zwemmers, judoka's, tennissers, turners en badmintonners beginnen vrijwel ongeveer gelijk met hun sport. De gemiddelde leeftijd bij de respondenten die een van deze sporten beoefenden lag op vijf jaar. Deze leeftijd lag voor ruiters rond de drie jaar en voor de respondenten die aan fietscross en karten deden rond de zeven jaar.

Daarnaast ziet de oriëntatiefase er ook per tak van sport verschillend uit. Een tennisser gaf bijvoorbeeld aan dat hij op zijn vijfde gestart was, daarna meteen weer gestopt om vervolgens na vier jaar weer te starten. Een zwemster gaf aan rond haar zevende jaar gestart te zijn met het zwemmen bij de recreanten terwijl een ruiter aangaf op haar zevende jaar al Nederlands kampioen te zijn geworden. Naast deze verschillen waren de respondenten het er wel over eens dat de oriëntatiefase vooral een kennismaking was met de sport en dat presteren nog niet op de eerste plek stond.

Over de ervaring van autonomie tijdens de oriëntatiefase konden veel respondenten niet meer zoveel zeggen. Dit kan te maken hebben met het feit dat deze fase voor de meesten een hele tijd geleden is, maar het kan ook komen doordat ze daar op dat moment nog niet bewust mee bezig waren. Terugkijkend gaven de respondenten aan dat ze dachten dat ze in deze fase waarschijnlijk niet veel behoefte hadden aan autonomie, omdat het vooral een kennismaking was met de sport.

In deze fase hadden *anderen (meer) invloed op de sportbeoefening*. Ouders speelden volgens de respondenten een heel belangrijke rol. Zij beslisten namelijk veel voor hen. Zij zorgden voor de structuur en maakten afspraken met de trainer en de sportvereniging. De respondenten gaven ook aan dat zijzelf in deze fase niet goed wisten waar ze precies mee bezig waren en dat ze vaak ook ergens mee instemden terwijl ze niet goed wisten waar mee ze instemden. "Want als ik het niet leuk vond dan moest je een jaar lang wachten voordat je weer terug mocht naar de recreanten. Toen heb ik maar ja gezegd" (zwemster, vrouw). De trainer zorgde er in deze fase volgens de respondenten voor dat ze plezier kregen in het beoefenen van de sport en dat ze hun eigen talent gingen ontdekken. Verder was familie voor de

respondenten belangrijk, omdat een *reden om te beginnen met de sport familie* was. Een turnster gaf bijvoorbeeld aan dat haar zus ook op turnen zat en dat zij toen ook wilde. Een judoka gaf aan dat haar ouders allebei judoden en dat het haar met de paplepel was ingegoten.

Specificatiefase

Net zoals bij de oriëntatiefase liggen de leeftijden per tak van sport in de specificatiefase ook uit elkaar. Ruiters en karters bereikten deze fase bijvoorbeeld al op hun achtste terwijl een zwemster aangaf dat ze pas rond haar dertiende deze fase bereikte. De gemiddelde leeftijd dat de respondenten aangaven in deze fase terecht te zijn gekomen ligt rond de tien jaar.

In deze fase mochten de respondenten vaak meedoen aan hun eerste belangrijke toernooien en wedstrijden. Het succesvol zijn tijdens deze toernooien was een vaak genoemde reden om van de specificatiefase over te gaan naar de perfectiefase. *Bleek goed te zijn voor wedstrijden* was volgens de respondenten voor een trainer tijdens deze fase een belangrijke reden om hen te vragen voor een overstap naar bijvoorbeeld de selectieploeg. Ze kregen vervolgens de mogelijkheid om te laten zien wat ze konden, hun talent te ontwikkelen en meer uit zichzelf te halen. Daarnaast werd het hebben van een doel volgens de respondenten een drijfveer om zich nog meer in te zetten voor de sport. De volgende uitspraak van een van de respondenten toont het belang van het hebben van een doel: “Omdat ik wel echt denk dat als je topsport doet, je een bepaald doel moet hebben” (turnster, vrouw).

De respondenten gaven aan dat ze tijdens de specificatiefase weinig tot geen inspraak tijdens de trainingen hadden, terwijl ze aangaven dat ze hier wel steeds meer behoefte aan hadden. *Anderen hebben meer invloed* op het uitoefenen van de topsport dan de topsporter zelf volgens de respondenten. Eén hen deed tijdens een interview de volgende uitspraak hierover: “Bij acrogym is het de trainster bepaalt en jij luistert. En ik ben daar niet zo van. Misschien wel als ik elf/twaalf jaar was, maar niet als ik achttien plus ben. Dan heb ik geloof ik zelf ook gewoon verstand” (acrogymnaste, vrouw). Deze uitspraak sluit aan op de uitspraken van de andere respondenten over deze fase. Ze gaven namelijk aan dat ze tijdens de specificatiefase meer behoefte kregen aan autonomie, doordat ze zelf ook meer kennis kregen over het beoefenen van hun sport en hier ook invloed op wilden uitoefenen. Vaak werd aan deze behoefte volgens hen geen gehoor gegeven.

Ouders waren tijdens deze fase bij de meeste respondenten nog wel in zicht, maar de meesten wilden liever niet dat de ouders zich met hun topsport zouden bemoeien. Dit is een groot verschil met de oriëntatiefase waar nog veel ouders een heel belangrijke rol in de sport speelden. De respondenten gaven deze rol veelal aan met *ouders allemaal bij mij gelaten* en

de uitspraak: “Mijn ouders hebben geen topsportachtergrond, dus hun manier van leven was anders” (schaatsster, vrouw).

Verder woonden de respondenten tijdens deze fase veelal nog thuis en had het grootste deel van hen een speciale regeling op school waardoor ze vrijstellingen van lessen kregen. Op deze manier konden ze zich beter focussen op hun sport en konden ze er meer tijd in steken. Het belang van vrienden vanuit school verminderde en feestjes en andere sociale bezigheden werden weinig tot niet bijgewoond. Ze gaven hierbij aan dat dit voor hen niet op plek één stond en dat ze ook steeds minder behoefte aan die sociale contacten kregen.

Perfectiefase

De veranderingen die in de specificatiefase al zichtbaar werden, kwamen tijdens de perfectiefase nog meer naar voren. Het nastreven van een doel was in deze fase belangrijk, de rol van de ouders werd minder groot terwijl de rol van de trainer juist steeds groter werd. Waar de topsport in de specificatiefase al bovenaan het prioriteitenlijstje stond moest in de perfectiefase alles wijken voor de sport. “Je doelen worden steeds hoger en daar ga je natuurlijk ook voor trainen” (schaatsster, vrouw). Het nastreven van deze doelen zorgden volgens de respondenten voor meer motivatie om door te gaan. Er werden dan ook steeds hogere doelen gesteld waardoor er tevens betere prestaties geleverd werden.

Een belangrijke en opvallende uitspraak over de perfectiefase van een van de respondenten was dat ze als topsporter een voorgeschreven leven hadden. In dit voorgeschreven leven ervaarde vrijwel geen enkele respondent de aanwezigheid van autonomie. Hoewel de meeste respondenten aangaven wel behoefte te hebben aan autonomie waren er ook respondenten die dit niet per se nodig hadden. “Maar ik vond dat geleefd worden wel fijn, want ik wist altijd waar ik aan toe was” (schaatsster, vrouw). Het waren wel maar twee van de zeventien respondenten die aangaven deze behoefte niet te ervaren.

Diegenen die wel de sterke behoefte hadden naar meer autonomie in hun sportbeoefening waren hier ook heel stellig over. “Ja doe, ik ben volwassen. Ik ben een volwassen topsporter zeg maar. Ik bepaal mijn eigen programma. Als ik moe ben dan ben ik moe. Klaar!” (judoka, vrouw). “Het is toch suf dat iemand anders bepaalt over jouw lijf of je wel of niet moe genoeg bent om uit te rusten?” (zwemster, vrouw). Lagen de doelen binnen handbereik voor de respondenten dan ervaarden ze nog steeds deze behoefte aan autonomie, alleen werd deze vaak opgeofferd om deze alsnog te behalen en de loyaliteit naar hun trainer toe niet te schaden.

Tijdens de perfectiefase was de sociale verbondenheid voor de respondenten minder van belang. De enige die er op dat moment nog toe leken te doen waren de mede-sporters en

de trainer. Een reden voor het hebben van weinig vrienden buiten de sport was dat de respondenten aangaven het gevoel te hebben dat die vrienden hun wereld nooit zullen snappen.

Transitiefase en exit-fase

De transitiefase was voor de respondenten die niet meer sportten een zware fase. De keuze om te stoppen werd door meerdere respondenten beschreven als de zwaarste keuze ooit. Eerder werd de uitspraak over het 'voorgeschreven leven' aangehaald. Dit was vaak nog een reden waardoor de beslissing zelfs in de exit-fase nog als zwaar werd ervaren. "Je krijgt zoveel meer tijd terug en ja dat voelde gewoon niet prettig maar ik wist niet wat ik kon doen. Ik heb geprobeerd te rennen, ik heb geprobeerd te fitnessen, ik heb geprobeerd te tennissen maar dat werd het allemaal niet" (turnster, vrouw).

De respondenten gaven verder allemaal aan dat ze tijdens deze fasen weer autonomie ervaarden, maar dat ze toen niet meer wisten wat ze er mee moesten. Sommigen gaven aan dat ze het 'voorgeschreven leven' toch wel fijn vonden. Dit was in tegenstelling met wat ze aangaven tijdens de perfectiefase waarin ze juist veel meer behoefte hadden aan autonomie en dit niet kregen.

Terugkijkend op hun sportleven gaven de respondenten die de exit-fase doorlopen hadden aan dat ze vaak pas achteraf doorhadden dat het leven van hun ouders ook veranderd was door de sport. Zo deed een van de respondenten de uitspraak: "Dat mijn vader gewoon emotioneel werd en dat hij zei dat hij het enorm mistte. Toen dacht ik oh my god daar heb ik helemaal niet bij stilgestaan" (judoka, vrouw).

Daarnaast gaven deze respondenten ook aan het gevoel te hebben dat ze tijdens de transitiefase en exit-fase weinig aansluiting hadden bij de maatschappij. Volgens hen was dat het gevolg van het helemaal voor de sport gaan en daardoor geen tijd te hebben voor vrienden en school. Hierdoor kwamen ze vaak in een 'zwart gat' terecht waar erg moeilijk uit te komen was.

Discussie

De doelstelling van dit onderzoek was het verkrijgen van inzicht in de ervaring van autonomie door topsporters met een A-status in de verschillende fasen van hun talentontwikkeling. Door middel van het verzamelen van informatie over de feitelijke sportloopbaan, de manier hoe topsporters autonomie beschrijven en beleven en de relatie tussen de basisbehoeften autonomie, sociale verbondenheid en competentie, is er informatie verkregen over de ervaring van autonomie door topsporters.

De eerste onderzoeksvraag van dit onderzoek luidde: wat is de feitelijke sportloopbaan van de topsporters met betrekking tot de verschillende fasen van talentontwikkeling? Er werd verwacht dat de feitelijke sportloopbaan van de respondenten redelijk parallel liep met de fasen die Bloom (1985) beschreven heeft, maar dat er wel verschillen zouden zijn tussen de verschillende takken van sport (English Sports Council, 1997; Van Rossum, 2011). Deze verwachting werd voor een deel bevestigd.

Respondenten gaven aan dat ze in de oriëntatiefase vooral kennismaakten met de sport en hun talent en dat presteren nog niet op de eerste plek stond (Régnier et al., 1993). In de specificatiefase gingen ze steeds serieuzer met hun sport aan de slag, waren ze intensief bezig met het behalen van doelen en gingen ze de sport steeds meer als prioriteit zien (Van Rossum, 1995). In de perfectiefase stond voor de respondenten niks anders dan topsport bovenaan het prioriteitenlijstje.

Wat echter opviel was dat het verloop van de talentontwikkeling per tak van sport, maar ook per individu kon verschillen. Het verschil per individu kan te maken hebben met de verschillende persoonlijke behoeften die niet per se in verband hoeven te staan met de tak van sport. Vervolgonderzoek zou dieper op dit verschil in kunnen gaan en kunnen uitwijzen waar het mee te maken heeft, zodat er een duidelijker beeld van de talentontwikkeling per individu geschetst kan worden.

De tweede onderzoeksvraag luidde: hoe ervaren topsporters autonomie tijdens hun sportbeoefening? Er werd verwacht dat jonge sporters minder behoefte aan autonomie hebben en meer gebaat zijn bij de structuur die ouders en trainers geven (Carroll & Loumidis, 2001; Durand-Bush & Salmela, 2001; Weiss, 1995). Daarnaast werd er verwacht dat naarmate de sporter in de specificatiefase en perfectie komt en dus ook ouder is, er een verschuiving aan de behoefte aan autonomie te zien is. De verwachting was dat deze behoefte echter niet volledig vervuld zal worden doordat de sporter in deze fasen nog steeds afhankelijk is van de trainer (Van Rossum, 1992). Deze verwachtingen werden door de respondenten bevestigd.

De respondenten gaven aan dat ze het in de oriëntatiefase fijn vonden dat hun ouders en trainer zo actief betrokken waren bij hun sport en dat dit tevens een reden was waardoor ze ermee doorgingen (Carroll & Loumidis, 2001; Durand-Bush, & Salmela, 2001; Weiss, 1995). Tijdens de specificatiefase en perfectiefase veranderde deze behoefte bij de respondenten langzaam en ontstond steeds meer het verlangen naar het “zelf iemand te zijn” in de sport (Langeveld, 1979).

Er werd bevestigd dat ondanks het verlangen naar autonomie de respondenten lang niet allemaal de mogelijkheid hiertoe kregen. Dit had te maken met de invloed die de trainer

heeft en doordat de zij afhankelijk van hem zijn. Om dit te voorkomen zou volgens Metaal (1992) een efficiënte reactie met de omgeving nodig zijn. Ouders en trainers zouden de sporters juist veelal moeten aanmoedigen om zich zelfstandig te ontwikkelen in de sport zodat de intrinsieke motivatie van de sporter bevorderd wordt (Weiss, 1995). Het geven van autonomie aan de sporter is belangrijk voor zijn ontwikkeling en zou ook tot een kwalitatief betere sport en betere prestaties kunnen leiden (Hilhorst et al., 2014; Van den Broeck, Vansteenkiste, de Witte, Lens, & Andriessen, 2009). Vervolgonderzoek zou kunnen uitwijzen op welke gebieden de sporter het meest behoefte heeft aan autonomie, op welke gebieden deze wel en niet vervuld worden en hoe de perceptie van de trainer ten opzichte van autonomie is.

De derde onderzoeksvraag luidde: hoe is de relatie tussen de basisbehoeften autonomie, sociale verbondenheid en competentie? Er werd verwacht dat niet alleen de basisbehoeften sociale verbondenheid en competentie op elkaar aansloten, maar dat autonomie hier ook een aandeel in had (Stevens, 2004). Hierbij was de verwachting dat de invulling van de basisbehoeften per fase van talentontwikkeling verschilde en dat sporters hier ook steeds andere eisen aan stelden. Daarnaast werd er verwacht dat bij topsporters vooral de behoefte aan autonomie en sociale verbondenheid in het geding kwam en dat dit voornamelijk in de transitiefase naar voren zou komen (Van Vucht, 2010).

Respondenten gaven aan dat de rol van hun ouders tijdens de oriëntatiefase erg belangrijk was. Naarmate ze verder in hun sport kwamen, de specificatiefase en perfectiefase, ging de trainer een steeds belangrijkere rol spelen en verdwenen de ouders steeds meer op de achtergrond (Van Rossum, 1992; Van Rossum, 2005). Verder gaven ze aan dat ze vooral in de specificatiefase en perfectiefase behoefte hadden aan autonomie, maar dat deze niet of nauwelijks vervuld werd doordat ze afhankelijk waren van hun trainer. De respondenten die gestopt zijn met de topsport hadden tijdens de transitiefase juist minder behoefte aan autonomie, maar meer aan sociale verbondenheid en competentie. Dit had te maken met de verminderde maatschappelijke aansluiting door de sport waardoor ze in een soort ‘zwart gat’ vielen.

Er kan dus geconcludeerd worden dat de basisbehoeften met elkaar in relatie staan en dat de behoefte per fase verschilt. Daarnaast is de tegemoetkoming door anderen aan deze behoeften niet altijd gelijk aan het verlangen. Vooral de behoefte aan autonomie en sociale verbondenheid lijkt in het geding te komen wanneer iemand topsport beoefend.

De algemene onderzoeksvraag van dit onderzoek luidde: hoe ervaren en waarderen topsporters met een A-status autonomie tijdens de verschillende fasen van hun

talentontwikkeling? Concluderend uit de resultaten van de voorgaande onderzoeksvragen kan gezegd worden dat de ervaring van autonomie per fase van talentontwikkeling verschilt. Tijdens de oriëntatiefase ervaart de sporter weinig tot geen autonomie, maar geeft hij tevens aan hier geen behoefte aan te hebben. Ouders spelen een grote rol en zorgen door middel van hun betrokkenheid dat de sporter gemotiveerd blijft. Op het moment dat het talent in de sporter ontdekt wordt door de trainer en er een overgang plaatsvindt naar de specificatiefase is er volgens de sporter geen plek voor autonomie. Het stellen van doelen en het halen van prestaties staat op dit moment op nummer één. Dat er geen plek voor autonomie is, is in tegenstelling met de eigenlijke behoeften van de meeste sporters. Kortom: momenteel lijken de waarden van de topsporter niet overeen te komen met de waarden van de topsport, waardoor de behoeften van de topsporter in het geding lijken te komen.

Limitaties

Eén van de limitaties van dit onderzoek is het gebruik en het invullen van de enquête. Als eerste is er voor de enquête gekozen om een groter aantal respondenten te kunnen bereiken aangezien open interviews veel meer tijd in beslag nemen. Zo kon er meer data verzameld worden die relevant was voor de beantwoording van de algemene doelstelling. Het nadeel van deze enquêtes was dat deze veel minder open waren dan de interviews en dat er dus veel meer gestuurd werd in de vragen. Om dit te compenseren werden er wel veel open vragen gesteld, waardoor er toch nog veel informatie is verzameld. De onderzoekers hebben geprobeerd om de vragen zo open mogelijk te houden, maar konden er niet omheen om bijvoorbeeld het begrip autonomie uit te leggen. Dit had ook te maken met de leeftijd van de respondenten die de enquêtes invulden. Dit waren middelbare scholieren tussen de 13 en 15 jaar. Zij gaven zelf aan dat ze het prettig vonden dat bepaalde vragen meer uitgelegd waren, omdat ze het anders moeilijk vonden om daar een concreet antwoord op te geven.

Een andere limitatie van het onderzoek is de interviewkwaliteit van de onderzoekers. Zij hadden in het begin van het onderzoek geen ervaring met het houden van een open interview. Hierdoor verliep het eerste interview wat stroef en kon er nog weinig relevante informatie verzameld worden. Naarmate de interviews vorderden werden de onderzoekers vaardiger in het houden van open interviews en de bijbehorende technieken, waardoor uiteindelijk voldoende data verzameld kon worden.

Daarnaast werden alleen sporters geïnterviewd, waardoor alleen hun kant van het verhaal werd belicht. Er had gekozen kunnen worden om ook ouders of trainers te bevragen zodat hun bevindingen met die van de sporter vergeleken konden worden.

Implicaties

Om autonomie te bevorderen onder de topsporters en hierdoor ook te kunnen komen tot een kwalitatief betere sport en betere prestaties, is het van belang om bewustwording te creëren bij trainers, sportverenigingen en sportbonden over de behoefte aan autonomie door de sporters. Hilhorst et al. (2014) stellen in hun onderzoek voor dat deze bewustwording bewerkstelligd kan worden door de ontwikkeling van jeugdsporters centraal te stellen bij het opleiden en ondersteunen van trainers en daarbij te bepalen wat onderbouwde en praktische uitgangspunten zijn van ontwikkelingsgericht trainen/coachen.

Daarnaast kan volgens Jonker (2011) het aanmoedigen van sporters om hun zelfregulerende vaardigheden te ontwikkelen ervoor zorgen dat er een betere balans is tussen hun activiteiten waardoor uiteindelijk hun prestaties kunnen verbeteren. Dit sluit zowel aan bij de behoefte van de sporter om zichzelf te ontwikkelen en het meer autonomie krijgen als bij de behoefte van de trainer die wilt dat de sporter presteert. Zo kunnen de behoeften van beiden vervuld worden en zou er uiteindelijk gestreefd kunnen worden naar meer op maat en vraaggericht coachen door de trainers.

Om verder inzicht te krijgen in de ervaring van autonomie door topsporters in de sport, zal er ook gekeken moeten worden naar de percepties van alle andere betrokkenen. Onder deze betrokkenen worden de sportbonden, sportverenigingen, trainers en ouders verstaan. Tevens zal er niet alleen naar individuele topsporters gekeken moeten worden, maar zullen ook teamsporters bevraagd moeten worden.

Er kan tijdens dit vervolgonderzoek gekeken worden of de betrokkenen en teamsporters op dezelfde manier naar het ervaren van autonomie kijken als de respondenten uit dit onderzoek. Naar aanleiding van dit onderzoek wordt verwacht dat de percepties van de betrokkenen niet overeenkomen met die van de sporters. Wanneer dit verschil in kaart wordt gebracht kan dit duidelijkheid scheppen over de behoeften van alle betrokkenen en de jeugdopleidingen en trainersopleidingen hier op aangepast worden. Uiteindelijk zouden deze implicaties ervoor kunnen zorgen sport alsnog een zelforganiserend, opvoedend en democratiserend karakter krijgt.

Referentielijst

- Baar, P., & Wubbels, T. (2013). Peer aggression and victimization: Dutch sports coaches' views and practices. *The Sport Psychologist*, 27, 380-389. doi:10.1123/tsp.27.4.380
- Baarda, D. B., De Goede, M. P. M., & Teunissen, J. (2009). *Basisboek kwalitatief Onderzoek*. Groningen: Wolters-Noordhoff B.V.
- Baarda, B. (2010). *Research: This is it! Guidelines for setting up, doing and evaluating quantitative and qualitative research* (1st ed.). Groningen: Noordhoff B.V.
- Bloom, B. (1985). *Developing talent in young people*. New York: Ballantine Books.
- Boeije, H. R. (2010). *Analysis in qualitative research*. London: Sage.
- Buisman, A. (2004). Opvoeding in en door sport? *Pedagogiek*, 24, 310-323. Verkregen via http://en.aup.nl/wosmedia/3603/vol_24_nr_4_-_opvoeding_in_en_door_sport.pdf
- Boonstra, N., & Hermsen, N. (2010). *De maatschappelijke waarde van sport: Een literatuurreview naar de inverdieneffecten van sport*. Utrecht: Verwey Jonker.
- Butt, D. S. (1987). *The psychology of sport: The behavior, motivation, personality and performance of athletes*. Cambridge: Van Nostrand Reinhold.
- Carroll, B., & Loumidis, J. (2001). Children's perceived competence and enjoyment in physical education and physical activity outside school. *European Physical Education Review*, 7(1), 24-43. doi:10.1177/1356336X010071005
- Coakley, J. (2007). *Sports in Society: Issues and controversies*. New York: McGraw-Hill.
- Crum, B. (1992). *Over versporting van de samenleving*. Rijswijk: Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuit: Human needs and the self determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227-268. doi:10.1016/j.sbspro.2014.01.814
- Durand-Bush, N., & Salmela, J. (2001). The development and maintenance of expert athletic performance: perceptions of World and Olympic champions. *Journal of Applied Sport Psychology*, 14(3), 154-171. doi:10.1080/10413200290103473
- Elling, A. (2004). We zijn vrienden in het veld: Grenzen aan sociale binding en verbroedering door sport. *Pedagogiek*, 4, 342-360. Verkregen via: http://en.aup.nl/wosmedia/3605/vol_24_nr_4_-_%5Cwe_zijn_vrienden_in_het_veld%5C.pdf
- English Sports Council (1997). *The development of sporting talent 1997: An examination of the current practices for talent development in English Sport*. London: English Sports Council.

- Grolnick, W., Deci, E., & Ryan, R. (1997). Internalization within the family. In J. E. Grusec, & L. Kuczynski (Eds.), *Parenting and children's internalization of values: A handbook of contemporary theory* (pp. 135-161). New York: Wiley.
- Hilhorst, J., Van Veldhoven, N., Jacobs, F., Theeboom, M., & Steenbergen, J. (2014). Onderzoek naar het gedrag van trainer/coaches en de betekenis ervan voor de ontwikkeling van kinderen in de georganiseerde sport. *Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'*. NOC*NSF en Nederlandse sportbonden.
- Jaspers, J. (2017, 15 februari). Voetballertje verkoopt te weinig lootjes en mag nooit meer meespelen. *Het Algemeen Dagblad*. Geraadpleegd op 23 februari, op <http://www.ad.nl>
- Jonker, L. (2011) *Self-regulation in sport and education: Important for sport expertise and academic achievement for elite youth athletes*. Groningen: Universiteit van Groningen.
- Jonker, L., Elferink-Gemser, M., Toerin, T., & Visscher. (2010). Academic performance and self-regulatory skills in elite youth soccer players. *Journal of Sport Sciences*, 1-10. doi:10.1080/02640414.2010.516270
- Knoppers, A. (2006). *Wat brengt sport teweeg!* Zeist: Jan Luiting Fonds.
- Langeveld, M. (1979). *Beknopte theoretische pedagogiek*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Lavallee, D., & Wylleman, P. (2004). A developmental perspective on transitions faced by athletes. In: M. Weiss (Eds.) *Developmental sport and exercise psychology: A life span perspective* (pp. 507-527). Morgantown: WV Fitness Information Technology.
- Metaal, N. (1992). *Persoonlijke autonomie: Een psychologische studie naar alledaagse verklaringen*. Amsterdam: Swets & Zeitlinger.
- NOC*NSF (2015). *Aantal topsporters per 5 november 2015*. Arnhem: Athlete services, NOC*NSF..
- Peters, G. (2017, 13 januari). Niet trainen op Papendal? Dan voor straf uit de selectie! *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 22 februari 2017, op <http://www.volkskrant.nl/>
- Régnier, G, Salmela, J, & Russell, S. J. (1993). Talent detection and development in sport. In R.N. Singer, M. Murphey, & L.K. Tennant (Eds.), *Handbook of research on sport psychology* (pp. 290-313). Toronto: Macmillan.
- Smith, R., & Smoll, F. (2001). Conducting sport psychology training programs for coaches: Cognitive-behavioral principles and techniques. In J. M. Williams (Eds.), *Applied sport psychology: Personal growth to peak performance* (pp. 378-400). New York: McGraw-Hill
- Smith, R., Zane, N., Smoll, F., & Coppel, D. (1983). Behavioral assessment in youth sports: Coaching behaviors and children's attitudes. *Medicine and Science in Sports and*

Exercise, 15(3), 208-214.

Stegeman, H. (2007). *Effecten van sport en bewegen op school: Een literatuuronderzoek naar de relatie van fysieke activiteit met de cognitieve, affectieve en sociale ontwikkeling.*

's-Hertogenbosch: Mulier Instituut.

Stevens, L. (2004). *Zin in school.* Amersfoort: CPS

Van den Broeck, A., Vansteenkiste, M., De Witte, M., & Andriessen, M. (2009). De zelf determinatie theorie. Kwalitatief goed motiveren op de werkvloer. *Gedrag & Organisatie, 4,* 316-334. Verkregen via

<https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/264198/3/Van+den+Broeck+et+al+ZDT+G%26O-2009-4.pdf>

Van den Dool, R. (2015). *Belemmeringen voor de (potentiële) sporter.* Utrecht: Mulier Instituut.

Van Rossum, J. (1992). *Topsport in Nederland: Een onderzoek naar loopbaan en kenmerken van sporters in vier Olympische sporten.* Arnhem: NSF.

Van Rossum, J. (2005). *Volhouden of afhaken: Een longitudinaal onderzoek naar talentontwikkeling in de sport, met aandacht voor drop-outs en toppers.* Den Haag/Amsterdam: VVVS/Stichting HQ&P.

Van Rossum, J. (2011). Talentontwikkeling en topsport: Tenminste 10.000 uur training. *Sportgericht, 5,* 32-37. Verkregen via

<http://www.coachesdienooitverliezen.nl/informatie/downloads/cDU4-Downloads.aspx>

Van Vucht, W. (2010). *Overwonnen: Topsporters over het zwarte gat.* Eindhoven: Uitgeverij de Boekenmakers.

Weiss, M. R. (1995). Children in sport: An educational model. In S. M. Murphy (Ed.). *Sport Psychology Interventions* (pp. 39-70). Champaign, IL.: Human Kinetics.

Williams, J. (2009). *Applied sport psychology: Personal growth to peak performance.* New York: McGraw-Hill.